

Џентерў ялавё

Муркаш район хаҗачё

1944 җулхи майн 5-мёшёнченпе тухать

100 (7631) №

Юн кун, 2008 җулхи декабрён (раштав) 10-мёшё

Хакё ирёлкё

Районти хастар җамраксем

Камән савәм пысакрах?

Республикара

Ёслет, пёлёвне те ўстерет

Ольга Петровна Вязова Атапайри өөрентўпе культура центрёнде вай хурать. Нумаях мар темелле, иккёмёш сул кана вал школ сулне җитмен ачасен «Белочка» ушкәнёнче ёслеме тытәнни. Апла пулин те хайён ёсчөлёхёпе, тәрәшулахёпе паларма ёлкёрне. Ачасем школта епле ёлкёрсе пырасси школ сулне җитччөнөс вёсен пёлў тёнчине туртанас туйамне аталантарнинчен җылай килнине аван аяланать вал. Хайён пёлёвне ўстерсе пырасси пирки те манмасть. Вал – Чаваш педагогика университетён 3-мёш курс студентки.

В. ШАПОШНИКОВ сән ўкерчёкё.

Тимлөх

10 вәрҗа инваличё «Жигулиллё» пулчё

Паянхи телелё те мирлё пурнәҗшән эфир Асла Отчественнәй вәрҗа ветеранёсем умёнче ёмёр татаими парамра. Җавәнпах ёнтё пирён җёр-шывра вәрҗа ветеранёсене питё пысак тимлөх уйраҗсё.

– Паян Асла Отчественнәй вәрҗа ветеранёсене инвалидсемпе танлаштарчёс, – терё район пусләхё Ю.А. Иванов иртнё юн кун район администрацийён вёрентў пайён методпўлёмёнче Пётём тёнчери инвалидсен кунне халалласа йёркелёнч инвалидсен обществин пусламаш организациёсен ертўсисен анлә канашләвёнче. Ку ёнтё вәрҗа ветеранёсене паракан җамалләхсем татах та ўсни җинчен калать пулё. Вёсенчен пёри – 2005 җулхи январён 1-мёшөччен автомашина илмелли черете тәнисене унпа тивёстерни. Ноябрь вёсөнче района ыра хыпар җитрё: 10 вәрҗа инваличён автомашина илме черет җитрё. Тёрёсипе вёсем 13-ёнчё. Вёсенчен виҗсёшё вара – Каткас ял тәрәхёнчи Анаткассинчи В.Г. Григорьев, Муркашри А.Н. Петров, Ярославкәри И.Н. Гришин кәшт хәпарсан автомашина вырәнне 100-шер пин тенкё ком-

пенсаци илме кәмал турёс. Варпусёнчи С.А. Афанасьев, Юнкәри Г.Н. Илугин, Мемеккассинчи И.Ф. Каргин, Чуманкассинчи И.Д. Вязов, Турикасси И.И. Стапкеев, Каткасси Г.Л. Романов, Чамәшри Л.Н. Кожелев, Турхант И.А. Андреев, Мән Сөнтёрти А.М. Гладковпа А.В. Кульков «Жигули» автомашиналла пулса тәчёс.

Җав ятпа вёсене инвалидсене халалланә канашпура район пусләхё Ю.А. Иванов саламларё:

– Тавтапуҗ сире пире мирлё пурнәҗ парнеленёшён. Тавах эсир пурришён. Малашнехи пурнәҗсәр эсир җатса-тўссе ирттернинчен темисё хут лайәхрах пултәр, – терё Юрий Александрович.

Курмаллине вара вёсенчен кашниех курнә, тўсмеллипех тўснё. Апла пулин те яла җөнтөрүле тавранса район аталанәвёшён вай хунә. Манәҗать тетёр-и С.А. Афанасьевшән Днепр урла қаснә җухнехи хаяр җапәсу? Иывәр аманчё вал ун җухне. Вәрҗа хыҗсән таван райоңшән мён кана тумарё пулё.

Астан мантәр-ха Г.Н. Илугин Сталинград патёнчи җапәсусене? Вәрҗара 4 хут аманни те вал таван хуҗаләха

юратнине туртса илеймерё: ёмёрёпех унта ёслерё.

Тивёслөх җак парнене И.Ф. Каргин та. Яппун милитарисчёсене җапса аркатма та хутшәннәскер, паян та обществәлла ёсрө вал.

Кам пөлмест тата И.Д. Вязова. Вәрҗа вәхәтөнче Сталинград фронтёнче самолетсене электрооборудовани телёшёнчен тивёстерсе тәнәскер, паян та стройрах-ха: статья хыҗсән статья, кёнекесем те сырать таван енемёр пирки.

Вәрҗара 2 хут аманнә Г.Л. Романов та таван хуҗаләхра шоферта ёслесе тивёслё канәва тухрө.

Җак пысак парнене тивёснисенчен кашниех җёр-шывән пысак наградисене тивёснё. Вёсенчен кашниех таван җёр-шыв ирёлкөхне сыхласа хәварса, аяна җөнөрен ура җине тәратассишён ырма-канми вай хучё.

Парнесем илнисен ячөпе С.А. Афанасьевсене пыракансене тав турё:

– Нумай кётрёмёр җак куна. Кётсе илтёмөрех. Пысак тав пире тимлөх уйрәншән, – терё вал.

Л. ПАВЛОВА.

РАЙОНТИ ПЁРЛӨШÜЛЛЁ ХУҖАЛАХСЕНЧЁ ДЕКАБРЁН 9-МЁШЁ ТЁЛНЁ ПЁР ЁНЕ ПУСНЕ ВАТАМРАН МЁН ЧУХЛЁ СЁТ СУНИНЕ КАТАРТНИ (КИЛОГРАМПА)

Колонкәсенче: 1. Кәҗал сунә. 2. Пёлтөрхипе танлаштарсан («–» – сахалрах).

Е. Андреев яч. хис.	6,8	0,6
«Волга»	–	-4,9
«Восток»	8,8	-2,5
«Герой»	10,2	0,7
К. Иванов яч. хис.	–	-3,5
Ильич яч. хис.	8,8	-1,6
Ленин яч. хис.	3,5	-2,6
«Лидер»	3,0	-7,0
«Орино»	11,4	-1,9
«Передовик»	4,3	-0,1
«Свобода»	9,5	-0,2
«Сеятель»	3,0	-3,0
Суворов яч. хис.	10,8	0,3
«Рассвет»	3,8	0,8
«Ударник»	10,6	0,1
Чапаев яч. хис.	3,4	1,4
«Чемеево»	–	-2,0
Чкалов яч. хис.	11,1	0,6
«Хлебобоб»	–	-3,8
РАЙОНЁПЕ	8,6	0,4

Президент указё – ёсмелли паха шыв җинчен

Җак теллеве 19,8 миллиард тенкёне яхән уйраҗсё

Декабрён 2-мёшөнче Чаваш Ен Президентчё Николай Федоров республикән теллевлё «Чаваш Республикинче пурәнәкансене 2009–2020 җулсенче ёсмелли паха шывпа тивёстереси» программми җинчен калакан указа алә пуснә. Анлә проект 2005–2008 җулсенче пурнәҗшән җакнашкәл программәна сөнё шайра малалла тәсәт.

Медиксем җирёплетнё тәрәх, җын сывләхё ёсмелли шыв пахаләхөнчен нумай килет, җавәнпа та Программәра паләртнә теллевлесене пурнәҗшәни питё кирлө. Халхы вәхәтра шыв тасатма уса куракан системәсем нумай енөпе ёсмелли шывән лайәх пахаләхне тивёстермессё.

Сөнё Программән теллевлёсем:

– Чаваш Республикинче пурәнәкансене норма шайёнчи пахаләхлә тата җителёклё ёсмелли шывпа туллин тивёстереси;

– җынсен сывләхне улраса хәварасси тата пурнәҗ пахаләхне лайәхлатасси;

– ёсмелли шывпа тивёстеремелли җәл куҗсене җөнөтеси, сыхласси, вёсемпе тирпейлө уса курасси.

Программәна пурнәҗшәнә май ялсенче пурәнәкансен паха шывпа уса куракан тўпи 53,8 процентан 73,7 процента җити ўсмелле. Ялсенче таләксерен җын пусне уса куракан шыв виҗи 39-тан 80 литр таван пысакланё, тасатнә шывән нормәпа пәхнә тўпи – 5-рен 73 процент таван.

Программа мероприятийёсене 3 тапхәрпа пурнәслама паләртнә: 2009–2012 җулсем, 2013–2015 җулсем тата 2016–2020 җулсем.

Асаннә указ пирки район администрацийён пусләхөн сүмне, капиталла строительство, архитектура тата пурәнәмалли сурт-йөрпе коммуналла хуҗаләх управленийён

пусләхне Владимир Германович НИКИТИНА комментари пама, җак ыйту җине хуравлама ыйтәрмәр: «Программәра конкретлә районсенче шывпа тивёстеремелли, йәлари канализаци қаяшёсене тасатмалли системәсем, водопровод тавасси пирки конкретлә калани пур. Темшён-җе унта Муркаш районё пирки пёр сәмах та асаннә сук...».

– Эпё пирён патра ку енөпе пётёмпех лайәх тесе каламастәп. Җитменлөхсем пайтах. Қаяшсене тасатмалли сооруженисем, ялсенче водопроводсем тавассипе тата юсәсипе те ёслемелли сахалмар. Ёслетпёр те. Проектсем хатёрлетпёр, майёпен те пулин ёсёсене йёркелесе пыратпәр.

Анчах җавна та манма кирлө мар. Ку енөпе хәш-пёр районсене пачах цивилизаци җитменисем те пур-ха. Каләпәр, пирён патра тасатмалли сооруженисем иккё ёслөссё. Патәрелөнче вара пурәнәкан җыннисем пирён патринчен икё хута яхән ытларах пулсан та, тасатмалли сооруженисем пачах сук.

Шыв ұсламалли башнясенчен пырса тәрәкан шыв пирён патра, пётёмшле илсен, ёсме юрәхлә. Пур җёрте тесе каламастәп. Анчах та хәш-пёр районсенче вара шыв ұсламалли башнясенчен пёри те санитари нормисене тивёстерменни, вёсенчи шыв пачах ёсме юрәхлә марри те пур. Кунта урах комментари те кирлө мар пулө тетёл.

Анчах җавна татах тепёр хут асанса хәварнә пуләтәтәм. Ку пире, ялсенче пурәнәкансене, пахаләхлә шывпа тивёстерисине лайәхлатса пырассипе ләлләсан лармаллине пёлтермест. Умри җадаҗсене татса парассипе малашне те җине тәрса ёслөпёр.

Хуйхә

Җутә сәнарё чёресенче упранё

Декабрён 5-мёшөнче Мускав тата Пётём Русән Таса Патриархё II Алексий пирёнтен ёмёрлөхөх уйрәлса кайрө. Ун умён Пётём Русән пёр Патриархё те Чаваш Енре пулман пулсан, вәл республикәра икё хут пулчө, Шу-

пашкарти Чиркү сүлне, сөнө чиркөве сәвапларё.

ЧР Президентчё Николай Федоров Вярәс Православи Чиркөвён Мускав Патриархине янә телеграмминче калама сук пысак сухатушән пётём республика җыннисемпе пёрле чунтан хурланниче пёлтернө, вәл Раҗсөйпе Чаваш Ен аталанәвёшён нумай ёс тунине паләртнә.

Декабрён 9-мёшөнче Җәланәҗ күрекен Христос чиркөвөнче Вярәс православи чиркөвөн пур архиерейёсем, кунпа пёрлөх тёнчери Православи чиркөвөн председателёсемпе представителёсем литурги ирттернө. Вилнө Патриарха юрласа асатассине Константинополь Патриархё Варфоломей ертсе пынә.

Җав кунах Богоявленскри (Елоховскри) соборта эрне кун пирёнтен уйрәлса кайнә Пётём Русән Таса Патриархине II Алексие питарнә.

Җуралнә кун

Җёр ёсё пирки калаҗатпәр

Саламлатпәр

Юратнә аннене, кәмәллә кукамая – Көрөкаҗ ялөнче пурәнәкан Мария Михайловна ФРОЛОВА

84 җул тултарнә ятпа чун-чөрен тухакан чи ашә сәмахсемпе саламлатпәр. Вәрәм кун-сул, тулли телей, юман пек җирёп сывләх сунатпәр. Эс пурришён саванатпәр, санпа хамәра телелё туятпәр. Тайма пуҗ сана пуриншён те.

Саламлаканёсем: хёрёпе кёрүшө, ывәлөпе кинёсем, мәнукеҗем, таванёсем.

Ашә җанталәк тимлөх ыйтатъ

Сөнө җулчөн шутлә кунсем җөс юлчөс пулсан та, урамра лөш-лөш сүмәр сүни ял сунинне терлө шухәшсемпе асаплатарать, ыранхи кун пирки шухәшлаттарать. Ара, ашә җанталәкпа йывәс-курәк чөрөлсе хыҗсән пулакан шартлама сивёсемпе вилмеллех суранланмө-и, җанталәкән җак вәртәнләхё җитес сулхи тухәс җине витём күмө-и? Җак ыйтусемпех эфир район администрацийён ял хуҗаләх пайён пусләхён сүмөпе Александр Ильич ПАВЛОВПА сыхантәрмәр. Агрономән хуравё кёске те усәмлә пулчө:

– Җут җанталәк условийёсем кәҗал хайне евөр, паллах. Анчах җёр ёсчөнөн халльөхе пәшәрханмалли сук. 6-7 градус ашәра ўсентәран тәнчи хёл ыйхинчө юлатъ. Температура татах кәшт хәпарсан җёр ёсчөнөн хумханулла ыйтусем сураласҗөх.

Халльөхе вара, кёрхи культурасене илсен, теш тырә калчисем хайсем валли апатлану

җителёклё хатёрленё теессөм килет. Пёр хәрүшләх пур – җак ашә хыҗсән җёр шәнтмасәрах хирсем юр айне пуласси. Кун пек җухне фотосинтез пулмасәрах калчасем тымартан янтәланә апатлану хатёрөсемпе уса курма пулсәсө. Җуркунне вара вайсарланнә җак калчасене терлө чир-чёр тапәнма пултәрәт. Тёслөхрен: тымар янкарё, калчасем пәнтәхни. Җакна та пирён хатёр пулмалла. Ку теллеве җёр шәнтсаных калчасем җине (гектар пусне 500 грамм) фундазол пёрөхмелле. Җак мелпе виҗсөм сул Ильич яч. хис. хуҗаләхра 50 гектар синче уса курчөс те тухәс та гектар пусне 50 центнера яхән пулчө. Җёр шәнтмасәрах юр айне пулнә калчасене суркунне ситсен шән җийөнөх гектар пусне 30 килограмм та пулин виҗсөпе азотлә удобренеие тәрәнтармалла. Кайран тепёр хутөнче – сеялқәпа. Җак сул-йөр кёрхи культурасен тухәсене сыхласа хәварма май парать.

А. БЕЛОВ җырса илнө.